

Integreret bekæmpelse af skadegørere (IPM) i pyntegrønt og skov

Kjell Suadicani, Hans Peter Ravn, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet

Dyrkning af pyntegrønt og skov kan med fordel indarbejde tankegangen om IPM, men det kræver viden og vilje til at gå nye veje. Det kan være nyttigt at kende baggrunden og det væsentligste indhold i IPM (Integrated Pest Management) vejledninger.

Kravene om at opnå bæredygtig anvendelse af planteværnsmidler ved at fremme såkaldt integreret plantebeskyttelse og udvikle alternative metoder er fælles for jordbrugserhvervene i hele EU, idet de udspringer i et EU-direktiv fra 2009. I Danmark er der bl.a. vedtaget en sprøjtemiddelstrategi for at nå de nødvendige mål. En vigtig krumtap er begrebet IPM, som handler om integreret bekæmpelse af skadegørere (ukrudt, insekter, svampe, m.m.).

EU-direktivet

Den Europæiske Union vedtog i 2009 et direktiv om bæredygtig anvendelse af pesticider. Direktivet skal sikre dette bl.a. ved at fremme såkaldt integreret bekæmpelse af skadegørere og ved at fremme udvikling af alternative teknikker til kemisk bekæmpelse af ukrudt, skadedyr og svampe.

I både pyntegrønt og skovbrug er kulturfasen det tidspunkt hvor behovet for bekæmpelse af skadegørere er størst. Foto Iben M. Thomsen

I direktivet stilles der en række krav til medlemslandene, som bl.a. skal sikre, at principperne for integreret plantebeskyttelse implementeres. Integreret bekæmpelse af skadegørere hedder Integrated Pest Management på engelsk, hvorfor konceptet noget indforstået omtales som IPM.

Integreret bekæmpelse af skadegørere defineres som:

”iværksættelse af passende foranstaltninger, der bidrager til at hindre skadegørere i at udvikle sig, og som holder brugen af pesticider på et økonomisk og økologisk forsvarligt niveau.”

Målet skal nås ved at gennemføre en nøje gennemgang af alle til rådighed værende metoder til bekæmpelse af skadegørere med henblik på at finde en hensigtsmæssig måde at kombinere metoderne på. Der skal fokus på at minimere risikoen for menneskers sundhed og for miljøet. Derudover lægges der vægt på dyrkning af sunde afgrøder, der forstyrrer økosystemerne mindst muligt, og som fremmer de naturlige mekanismer til bekæmpelse af skadegørere.

Det er en ordentlig svada, som ovenikøbet er skrevet om i forhold til den oprindelige tekst i EU-direktivet. Budskabet er dog ret klart: At man ved at forebygge og ved at anvende de bedste metoder til rådighed kan gennemføre bekæmpelse af skadegørere med minimal negativ effekt på miljøet.

Konkret skal medlemslandene udarbejde og vedtage nationale handleplaner, som fastlægger mål, konkrete foranstaltninger og tidsfrister i forbindelse med anvendelse af planteværnsmidler, tilskynder til udvikling og implementering af integreret bekæmpelse af skadegørere, og fremmer anvendelse af alternative teknikker med og uden brug af pesticider.

Sprøjtemiddelstrategi 2013-2015

Regeringens sprøjtemiddelstrategi 2013-2015 udgør Danmarks handlingsplan for bæredygtig bekæmpelse af skadegørere. Der står et bredt flertal bag aftalen, idet kun Dansk Folkeparti og Liberal Alliance står udenfor aftalen. Aftalen er efter en forlængelse gældende til udgangen af 2016.

Sprøjtemiddelstrategien indeholder en lang række krav og incitamenter overfor dem, der anvender sprøjtemidler, og den indeholder en række initiativer, som skal styrke forskningen på området.

Miljøstyrelsen udarbejder hvert år en statusrapport for, hvordan implementeringen af strategien forløber.

Det vigtigste punkt i strategien er den ændrede pesticidafgift, som gør de mest belastende sprøjtemidler dyrere. Man har endvidere udviklet en såkaldt pesticidbelastningsindikator (forkortet PBI), som er en målsætning baseret på sprøjtemidlernes belastning. PBI måler belastningen af sundhed, natur og grundvand. Der måles på tre faktorer:

1. Sundhed er et mål for den belastning sprøjteførerer udsættes for i forbindelse med håndtering og udbringning.
2. Miljøadfærd er et mål for, hvor hurtigt pesticiderne nedbrydes i jord, og dermed deres risiko for at blive ophobet i jorden samt for risikoen for at de udvaskes til grundvandet.
3. Miljøeffekten er et mål for sprøjtemidlernes giftighed over for dyr og planter på det areal, der sprøjtes, samt på den omgivende natur.

I sprøjtemiddelstrategien opstilles en række pejlemærker, som angiver, hvad partierne bag aftalen ønsker at opnå inden for de forskellige indsatsområder.

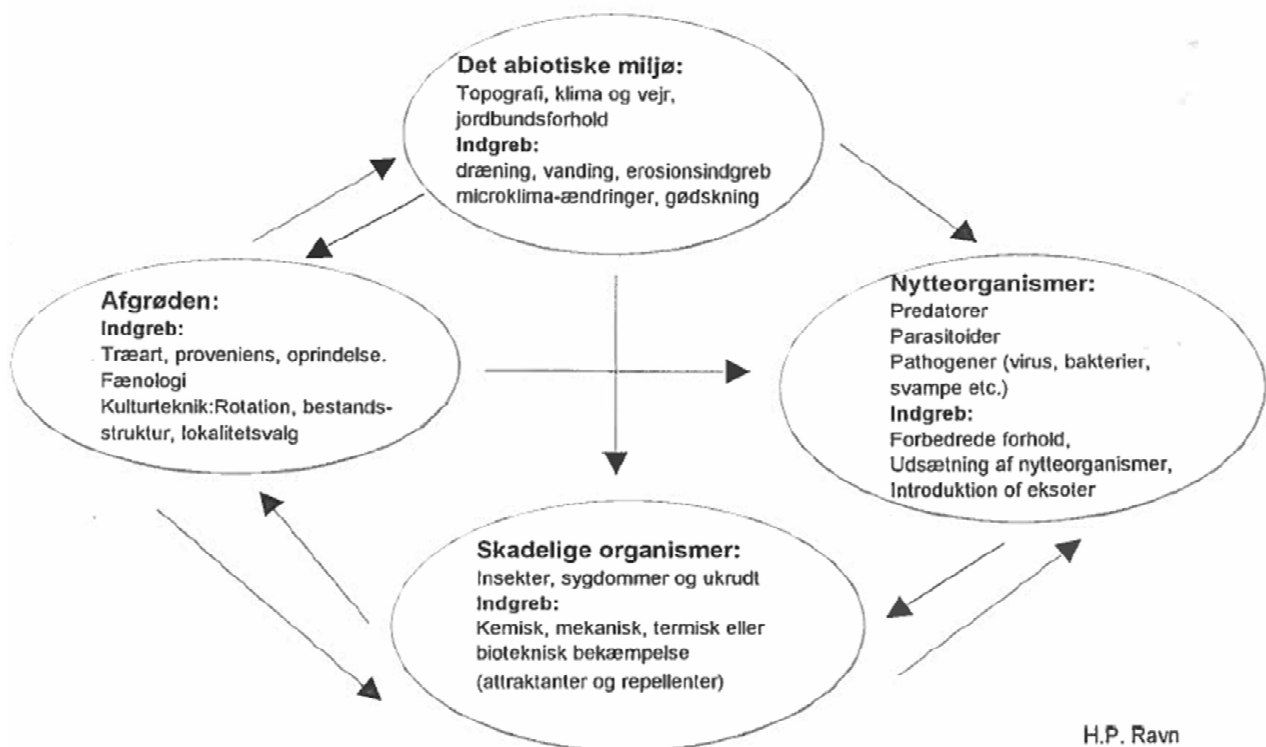
1. Ingen overskridelse af godkendte sprøjtemidlers grænseværdier i grundvandet.
2. Indholdet af rester af sprøjtemidler i danske fødevarer skal være så lavt som muligt.
3. Sundhedsbelastningen fra anvendelsen af de særligt problematiske stoffer (kræftfremkaldende og hormonforstyrrende stoffer) skal reduceres med 40 procent ved udgangen af 2016 i forhold til belastningen i 2011.
4. Alle, der anvender sprøjtemidler erhvervsmæssigt, skal følge principperne om integreret bekæmpelse af skadegørere (IPM-principperne) inden 2014.
5. Kommuner, regioner og stat skal sænke forbruget af sprøjtemidler i overensstemmelse med den frivillige aftale på området.
6. Golfbranchen skal reducere forbrug af og belastning med sprøjtegifte.

Pejlemærke 1, 3, 4 og 5 vedrører pyntegrønnsbranchen og skovbruget. Det er især pejlemærke 4, Integreret bekæmpelse af skadegørere, der er relevant.

Som følge heraf har Miljøstyrelsen givet støtte til et projekt om IPM i pyntegrønt og skovbrug. Projektet har til formål at udbrede kendskabet til IPM samt at formidle metoder til IPM. Konceptet kan ses som en del af tankegangen om integreret produktion, der har været kendt i en årrække (Christensen et al, 2006).

IP - Integreret Produktion

Ved integreret dyrkning tilstræber man at producere afgrøder af høj kvalitet og værdi samtidigt med at produktionen gøres så miljøvenlig som muligt. Dette indebærer at anvende så få hjælpestoffer (fx gødning, bekæmpelsesmidler, vækstreguleringsmidler) i produktionen som muligt og derved minimere uønskede sideeffekter af hjælpestoffer på omgivelserne og på mennesker.

Figur 1. Skematisk fremstilling af aktører, sammenhænge og muligheder for indgreb, som eksisterer i et dyrkningssystem. Her med fokus på håndtering af skadegørere.

Målet er at fremme et dyrkningssystem, der er bæredygtigt i den forstand, at det både respekterer miljøet og er økonomisk rentabelt, samtidigt med at det fremmer en høj biologisk diversitet i dyrkningssystemet og dets omgivelser. Man søger derfor med strategiske beslutninger igennem hele dyrkningsprocessen – fra valg af frø/plante, ved reduceret jordbearbejdning, bæredygtig vanding, minimal men tilstrækkelig gødsning frem til høst – at træffe de valg, der i sig selv sikrer de sundeste planter og understøtter og udnytter naturlige reguleringsmekanismer. På figur 1 er vist nogle af de sammenhænge og muligheder for indgreb, der optræder i situationer, hvor der er fokus på håndtering af skadevoldere. Disse er alle forhold, der er centrale i IPM.

IPM – integreret håndtering af skadegørere

En IPM-vejledning bør indeholde:

- Liste over de væsentligste skadevoldere (insekter, svampe, ukrudt) på den pågældende afgrøde og lokalitet.
- Oversigt med de væsentligste naturlige reguleringsmekanismer
- Mulige forebyggelses- og bekæmpelsesforanstaltninger

For hver af skadevolderne bør et fakta-ark indeholde:

- Beskrivelse af hvorledes arten identificeres og eventuelle forvekslingsmuligheder.
- En kort gennemgang af den pågældende skadevolders biologi, livscyklus og hvilke stadier, der er skadelige.
- Bedømmelses- og monitoringsmetoder for populationsstørrelser og -ændringer og vurdering af de naturlige reguleringsmekanismeres indflydelse.
- Forebyggende, strategiske modforholdsregler samt muligheder for bekæmpelse: metoder, midler og tidspunkt.
- Opfordring til erfaringsopsamling ved at journalisere bedømmelser, modforholdsregler og vurdering af effekt.

En sidste væsentlig del af en IPM strategi er formidling af viden og metoder til branchen. Dette kan ske skriftligt via artikler (faktablade) men også i forbindelse med kurser og anden direkte formidling til dyrkerne.

Litteratur

Christensen C.J., Frahm A, Christensen B.K., Damgaard I., Klausen K., Sønnichsen K., Christensen P., Theilby F., Gejl U., Gejl L. 2006: Dyrkningsvejledning for juletræer dyrket efter tankegangen om Integreret Produktion (IP). PAF rapport for projekt nr 2005-0001.

Dette faktablad er udgivet med støtte fra Miljøstyrelsens IPM program.